

УДК 519.252:336.1

JEL Classification: Q16, O32

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr251030.02>

Куранда Т. К.,

завідувач відділу моніторингових
досліджень науково-технологічного розвитку,
Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації, м. Київ

Осадча А. Б.,

старший науковий співробітник сектору моніторингу
реалізації критичних технологій військової сфери,
Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації, м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОБЛЕМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СФЕРИ

Однією з ключових складових формування наукової політики у різних країнах є визначення пріоритетних напрямів досліджень та актуальних наукових трендів. Правові та організаційні засади цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні визначено нормативно-правовими актами [1-2].

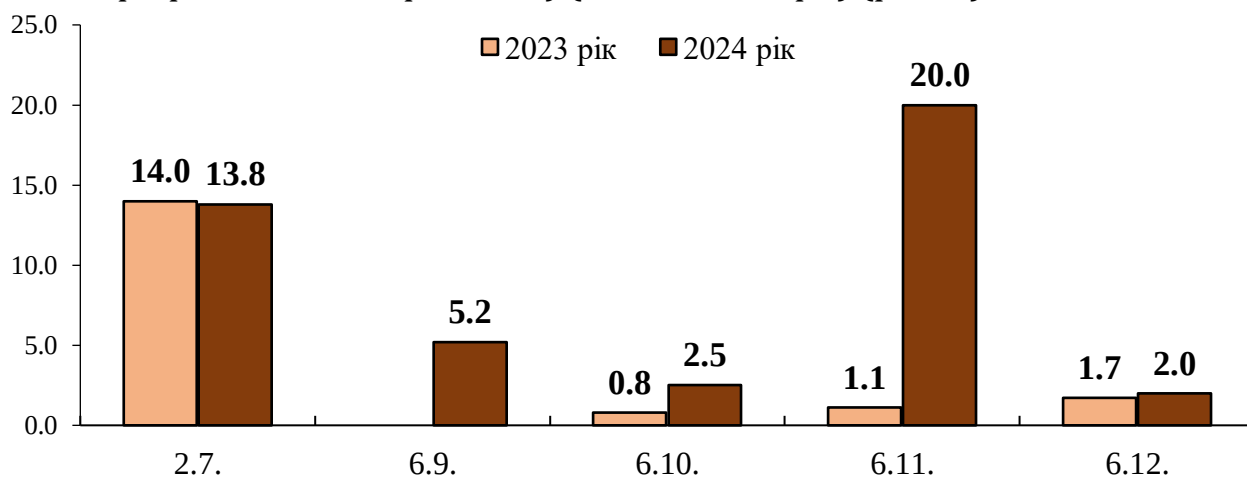
Питання обґрунтування пріоритетів наукового і науково-технічного розвитку, а також пошуку нових методологічних підходів для їх визначення досліджено у наукових працях [3-4], проблеми фінансового забезпечення наукових досліджень і розробок [5]; оцінювання результативності та ефективності наукової діяльності і перспективних світових напрямів досліджень [6].

Аграрний сектор України, який є вагомим фактором забезпечення національної безпеки, збереження державності і суверенітету України та стабільності на основних світових ринках продовольства, відіграє важливу роль для покращення соціально-економічної ситуації та забезпечення продовольчої безпеки держави і глобальних продовольчих ринків [7]. Функціонування аграрного сектору значною мірою залежить від наявності та якості інфраструктурного забезпечення, що включає логістичні, фінансові, інформаційні, інституційні та інші складові [8].

В умовах воєнного стану більшість позитивних тенденцій в аграрній сфері суттєво загальмувалися. Напрями відновлення аграрного сектора на сучасних засадах, що стане рушієм значної активізації розвитку суміжних секторів економіки (перероблення агропродукції та харчова промисловість,

виробництво добрив, аграрне машинобудування, біоенергетика, сегменти IT-індустрії, задіяні в цифровізації аграрного виробництва та логістики), досліджено в [9], питання щодо проведення економічної діагностики розвитку аграрної сфери та формування завдань управління в умовах воєнного стану розглянуто в [10], найбільш ефективні механізми нарощування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств, зокрема, підтримка стабільності цінової ситуації на аграрному ринку, інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки та ліквідності сільськогосподарських підприємств, запропоновано в [11].

Наукові дослідження і науково-технічні (експериментальні) розробки (далі – ДіР) з проблем сільськогосподарської діяльності у 2024 р. проводили за п'ятьма (із 70-ти відповідно до [2]) пріоритетними тематичними напрямками наукових досліджень, з них 2.7 – тематичний пріоритет напрямку "Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави" (далі – пріоритетний напрям № 2) (обсяг видатків державного бюджету на ДіР за цим напрямом у 2024 р. становив 4728,08 млн грн) та 6.9, 6.10, 6.11 та 6.12 – тематичні пріоритети напрямку "Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань" (далі – пріоритетний напрям № 6) (903,37 млн грн) (рис. 1).

2.7. Фундаментальні засади функціонування та адаптації біологічних систем (флори і фауни) різних рівнів організації за умов дії різноманітних зовнішніх чинників

6.9. Біотехнологічні та генетичні методи і технології селекції, розведення, вирощування та промислової переробки тварин для отримання високоякісної та безпечної продукції

6.10. Методи і технології діагностики, лікування та профілактики захворювань тварин, розробка ветеринарних лікарських засобів

6.11. Технології вирощування сільськогосподарських рослин та виведення їх нових сортів і гібридів

6.12. Технології виробництва харчових продуктів для функціонування стійкої та ефективної продовольчої системи

Рис. 1. Динаміка видатків державного бюджету на ДіР за пріоритетними напрямками, що відповідають тематиці сільськогосподарської діяльності, %

Джерело: розроблено авторами за даними головних розпорядників бюджетних коштів.

Частка обсягу видатків на ДіР за пріоритетним тематичним напрямом 2.7 у 2024 р. становила 13,8 % загальних видатків на пріоритетний напрям № 2, що лише на 0,2 в.п.менше проти 2023 р. Це може свідчити про стабільну підтримку фундаментальних наукових досліджень у сфері аграрної науки

За пріоритетним тематичним напрямом 6.11, частка видатків на ДіР за яким становила у 2024 р. 20,0 % загальних видатків на пріоритетний напрям № 6, спостерігається суттєве зростання обсягу фінансування проти 2023 р. – на 18,9 в.п., що може бути пов'язано із посиленням уваги до прикладних агротехнологічних досліджень щодо вирощування сільськогосподарських рослин та виведення їх нових сортів і гібридів та розвитком інновацій у сільськогосподарському виробництві. Крім того, помірне збільшення видатків відбулося за пріоритетними тематичними напрямами 6.10 та 6.12 – відповідно на 1,7 в.п. та 0,3 в.п. Це може свідчити про посилення міждисциплінарних зв'язків між біомедичними дослідженнями та аграрною наукою, зокрема у сферах біотехнологій, ветеринарії та продовольчої безпеки.

Аналіз динаміки виконання наукових (науково-технічних) робіт (далі – НТР), а також створення наукової (науково-технічної) продукції (далі – НТП), що відповідає тематиці сільського господарства, свідчить, що значення показника щодо кількості проведених НТР у 2024 р. за пріоритетним тематичним напрямом фундаментального спрямування 2.7 залишилося на рівні 2023 р. (збільшення відбулося лише на 0,7 %), а кількість створеної НТП зросла на 34,6 % проти 2023 р., що свідчить про відносну стабільність наукових досліджень у цьому напрямі (табл. 1).

Таблиця 1

**Розподіл кількості НТР та створеної НТП
 за пріоритетними тематичними напрямами, що
 відповідають тематиці сільського господарства, од.**

Пріоритетний тематичний напрям	Кількість НТР		Кількість НТП	
	2023 р.	2024 р.	2023 р.	2024 р.
2.7 Фундаментальні засади функціонування та адаптації біологічних систем (флори і фауни) різних рівнів організації за умов дії різноманітних зовнішніх чинників	668	673	1172	1578
6.9 Біотехнологічні та генетичні методи і технології селекції, розведення, вирощування та промислової переробки тварин для отримання високоякісної та безпечної продукції	-	87	-	89
6.10 Методи і технології діагностики, лікування та профілактики захворювань тварин, розробка ветеринарних лікарських засобів	6	29	11	45
6.11 Технології вирощування сільськогосподарських рослин та виведення їх нових сортів і гібридів	7	444	15	660
6.12 Технології виробництва харчових продуктів для функціонування стійкої та ефективної продовольчої системи	11	31	35	46

Натомість за пріоритетними тематичними напрямками прикладного спрямування відбулося суттєве зростання як кількості виконаних НТР, так і створеної НТП у 2024 р., порівняно з попереднім роком, зокрема, за напрямками: 6.10 – майже уп'ятеро та учетверо відповідно, 6.12 – майже утричі та на 31,4 % відповідно. За пріоритетним тематичним напрямком 6.11 спостерігається найбільш значне зростання наукової активності: кількість виконаних НТР та створеної НТП у 2024 р. збільшилася проти 2023 р. майже у 64 рази та 44 рази відповідно, що може свідчити про актуалізацію досліджень у цьому напрямі та підвищення зацікавленості науковців у розробках відповідної тематики.

З огляду на те, що аграрна сфера є одним з найважливіших пріоритетів, особливо у період воєнного та повоєнного стану країни, фінансове забезпечення та реалізація пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень з проблем сільськогосподарської діяльності потребує більш пильної уваги з боку держави.

Актуалізація пріоритетних напрямів розвитку аграрної сфери є необхідною умовою для забезпечення національної безпеки та сталого розвитку держави в умовах воєнного стану та після його припинення.

Список використаних джерел

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 11.07.2001 № 2623-III. Дата оновлення: 13.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> (дата звернення: 27.10.2025).
2. Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 р. №476. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2024-%D0%BF> (дата звернення: 27.10.2025).
3. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Проблеми вибору пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. С. 50–58. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-50-58>.
4. Шаблиста Л. М. Вибір пріоритетів наукових досліджень в контексті формування державної наукової політики. *Освітня аналітика України*. 2020. № 4 (11). С. 5–20. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/EA_U_411_2020-full-1.pdf.
5. Міщук О.М., Овчарова Л.П. Фінансове забезпечення досліджень і розробок у Національній академії наук України: статистична оцінка. *Наука та наукознавство*. 2024. № 3 (125). С. 3-23. <https://doi.org/10.15407/sofs2024.03.003>.
6. Решетняк О. І. Перспективні напрями наукових досліджень у світі / Економіка та держава. 2020. – № 1. – С. 107–114. – URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2020/22.pdf.
7. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного

плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 р. №1163-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80> (дата звернення: 28.10.2025).

8. Буркун В.В., Амірханян Г.Г. Концептуальні засади формування інфраструктурного забезпечення аграрного сектору на принципах сталості. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-58>.

9. Русан В. М., Жураковська Л. А. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. Центр економічних і соціальних досліджень. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_agrosector_15022024.pdf.

10. Бойко Є.О., Бойко О.С. Економічна діагностика розвитку аграрної сфери: воєнні реалії та завдання управління. Український журнал прикладної економіки та техніки. Том 8. № 3. 2023. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-14>.

11. Лупенко Ю., Лупенко А. Фінансові результати діяльності сільськогосподарських підприємств в довоєнний і воєнний період / Облік і фінанси, No 1(103), 2024. – <https://afj.org.ua/pdf/1043-finansovi-rezultati-diyalnosti-silskogospodarskih-pidpriemstv-v-dovoenniy-i-voenniy-period.pdf> p-ISSN 2307-9878.

УДК 338.43:635.2:311

JEL Classification: Q12, C53

Лопанчук А. В.,
здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
Чухліб А. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри статистики
та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

СТАТИСТИКО-ПРОГНОСТИЧНА ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА КАРТОПЛІ В УКРАЇНІ

Вітчизняне картоплярство залишається однією з пріоритетних галузей рослинництва. Картопля - одна з основних продовольчих культур, важлива складова продовольчої безпеки країни. Україна має сприятливі природно-кліматичні умови та ґрунтові ресурси для вирощування картоплі. Основні посівні площі картоплі зосереджені в зонах Полісся та Лісостепу. В структурі